„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом петном недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слов а за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 48. У Новоме Саду у недељу 29. марта (10. априла) 1881. ГОДИНА XVI.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком идућег месеца априла почиње нова претплата за оне поштоване претплатнике наше, којима је крајем овог месеца претплата истекла. Учтиво им овим за рана напомињемо, да изволе настојати око понављања претплате.

Лист се без готове претплате не ће моћи никоме слати, за то умољавамо поштоване претплатнике, да претплату за времена, и то најбоље путем поштанских упутница, послати изволе, како би се лист без прекидања отправљати могао. Наруџбине без новаца не ће се моћи уважити.

Претплата, огласи, као и наплате за то, нека се изволе упутити на администрацију „Заставе“, а само дописи и остало, што се односи на уређење листа, нека се изволи слати уредништву „Заставе“.

Умољавамо пријатеље листа, да не пожале труда, те да поштоване сународнике, који би листа држати могли, побуђују на претплату листа.

„Застава“ излази четир пута преко недеље.

Претплата остаје за Аустро-угарску монархију, српске државе и покрајине:

На целу годину	14 ф.	— или	35	дин.
На по године	7 „	„	17½	„
На четврт године	3 „ 50	„	9	„
На месец дана	1 „ 20	„	3	„

За остале земље и то: за Немачку годишње 18 ф., за Швајцарску, Романију, Русију, Италију и Бугарску 20 ф., а за Француску и Америку 24 ф., или сразмерно на четврт године.

У Новом Саду 17. (29.) марта 1881.

Власништво и уредништво „Заставе.“

СРБИ У ТРОЈЕДНИЦИ.

Како у Угарској, тако и у тројединици на скоро истиче рок тригодишње саборске перијоде, и предстоје избори нови посланика за нову саборску перијоду.

Како смо повели реч о спреми за избор српски посланички кандидата у Угарској, дужност нам је публицистична и спрему за изборе, нарочито српске, у славонској и хрватскеј краљевини на око узети, тим више, што је прво судбина Србаља и с ове и с оне стране Дунава не само у народно-црквеној ствари непосредно једна, него и на политичном пољу, премда посредно, и више морално скопчана, а у крајњој линији истоветна; а друго, што смо ми и с ове стране удешавали, и удешавамо изборе наше за уг. сабор према моралној солидарности како са нашом српском, тако и хрватском оном браћом, која су за што ширу, обојим племенима потребну самосталност државну.

Како Срби и с ове и с оне стране Дунава немају у политичним саборским изборима непосредне додирне тачке, тако није могло, и још не може бити заједнички зборовски договора о програму и изборима; али то може бити и треба да буде на публицистичном пољу, и у друштвеним круговима.

Кад бацимо поглед на досадању праксу Србаља у погледу утврђења програма и спреме за саборске изборе с ове и с оне стране Дунава, то ћемо спазити неку разлику. На овој страни држаху се многопосећене, јавне и отворене конференције, на којима се програм утврђаваше, и изборним срезовима у главном правац даваше. С оне стране Дунава не би таки конференција, које би се у Срему, као језгри преко-дунавског Српства, са учешћем такође околни славонски, па баш и хрватски српски крајева држати могле.

Узрок је томе и тај, што су све до прве и друге погодбе са Угарском, до год. 1873. Хрвати и Срби, који су ишли за што већом државноправном самосталношћу заједничке домовине, у једном и истом политичном, односно државноправном програму спојени били, у којој су борби и сами Срби око посебног српског питања као око „камена спотицања“ обилазили, где дакле то питање није било предмет ни програма, ни политичне и саборске акције српске. Како је под баном Мажуранићем, а до нике и Пејачевићем тако звана „народна“ хрватска странка била сложна и у великој већини, и како су сабори и избори тамо за уг. сабор били безусловно у њеним рукама, то српски посланици налазаху за саветно склањати се, и хрватској браћи повлађивати без и самог тражења закона и јамства за потребе српске народности.

Год. 1878. беху последњи избори. Тим поводом Срби у Срему без иришког среза и Руме држаше најпре на сазив „једнога са неколицином досадањи посланика“ у Черевићу скупљену „конфиденцијалну“ конференцију од „преко“ 20 особа, у којој је јавност искључена била с тога, што би то „више времена за договор“ изискивало; за тим је у Руми 30. јула држан многобројни и јавни састанак „опозицијоне“ српске странке из румског, иришког, ердевичког и илочког среза, и Руме, где су сви, осим једнога, били у опште за програм државноправне опозиције, али се обишло, да се програм изближе обележи, и у погледу српског питања такође не беху за то, да се програм нарочито определи, „него да се остави земаљским заступницима, да они то између себе удесе, како ће према приликама најбоље бити по очување српски интереса у овој земљи.“ Ту су и кандидати постављени, и то један, који је био противу стављања државопр. опоз. програма, ком доста беху черевићске пунктације и избор људи без програма.

Кад човек прочита 110-ти број „Заставе“, и сравни чланак под насловом: „Пред изборе у тројединици“ са извештајем у истом броју о конференцији у Черевићу — гроза га спопадне, кад сравни висину с једне, и низину с друге стране.

У конференцијоном извештају каже се: „Било је међутим речи и о програму странке. Иза подугог узајамног обавештења о томе, а с погледом на све у јавну акцију спадајуће околности, најпосле се као једнодушно мнење целе конференције иставило то: да нарочитог програма странке, за овај ма нетреба израђивати. Усвојило се мнење, да се стане на општи либерални темељ, и да је довољно, да се само општим потезима обухвате и истаку неке потребе, које би заступници наши на будућем сабору заступали.“

Па какве су те потребе?

1-во, „као постојећа потреба у земљи, да се заступа автономија цркве и школе, према томе имала би се заступати и автономија српске цркве и школе.“

Но за цело време шта је учињено за узакоњење и ујамчење те автономије и од стране земаљског законодавства?

Али у слав.-хрв. краљевини ни тога не би доста било, јер кад се истина трпи и вероисповедна основана школа, али се уједно приморавају Срби, који таку школу сами издржавају, да осим тога прописане постотке за „комуналне“ школе дају, то су наше вероисповедне школе тим подкопане, јер двоструки терет онемогућава српске вероисповедне школе. И пак се не тражаше лек противу тога.

Професоре на нашој препарандији у Пакрацу уклони Мажуранић фамозним начином и изразом, и напоследку укиде он препарандију, па је ли за то на сабору одговор тражен?

А где је међу „потребама“ реч о узакоњењу имена српског и саме српске народности, која је и у угарском закону бар по имену призната? Да ли паде од стране они Србаља, који су осим двојице, били на владиној странци, и једна реч о том узакоњењу? И у самом Срему није српска писменица ни у општинама српским унутрашње званична а у поджупанијама ни спрам странака.

У другој тачци „потреба“ спомиње се спојидба крајине; но како су и ту гласали српски посланици — изузимајући једнога — то смо од скора видили; напустише и узакоњени размер делегата на рачун крајине, што би особито Српству у рачун ишло, и начело размера у опште.

У трећој тачци спомиње се од свију доондашњи захтева у државноправном погледу само: нормирање законом изречене одговорности земаљске владе, као да би то бог зна какве користи имало без установлења: да се бан од круне непосредно именује, и одпушта.

У четвртој тачци спомиње се недостатак у пракси издавања перцентуалне квоте и обрачунавања исте. Дакле се на поправку те „праксе“ свело цело финансијско питање, па и поправци те праксе не би речи на сабору.

У петој тачци каже се: да је управа земаљска у „пракси“ показала неке недостатке, које би ваљало уклонити. Какви су ти „неки недостатци“ у „пракси“, на име у Срему, о том се никад глас на сабору не подиже.

Да је већина Срба посланика, а особито из Срема, до слоге целе хрватске народне странке била с том већином, и тим на владиној странци, то се одбијало на то, што са странком „права“ не само из политични, него и из народни разлога нису ићи могли, те би остали усамљени, премда је и ту не правда, што су „потребе“ очувања имена, школе, писмеснице у званијама, и јамства за саму нар. црк. автономију о клин обесили.

Но да је Срба и после раздвоја хрватске народне странке остало при оној странци, која је и донде имала одлучни уплив на владу, и ничим није показала, да је Србима, и односно њиној народносној, или и самој народно-црквеној ствари пријазнија, напротив у чије се време српству, и појединим српским општинама неприлике чињене, која је напослетку гласала за смањење крајишки делегата, што је очевидно пре свега на уштрб српства — да је српска већина и после свега тога при тој владиној странци остала: то се заиста неда оправдати, јер отуда народ српски не видимо шта имаше више, осим неколицину више делегата, но у толико мање одлучни бранилаца српски жеља и потреба.

Спомену смо, да у извештају о черевићкој конференцији од год. 1878. стоји изразно: „да нарочити програм странке за овај ма не треба израђивати“. Усвојило се мнење: „да се стане на општи либерални темељ“.

Како онда знаменитије опозиције хрватске није ни било, него је народна странка уједно била владина и либерална, то се под плаштом „либерализма“ и без програма могли бирати тако Срби, који су ту „либералност“ по своме тумачили. Но сад кад се у двојној краљевини народна странка раздвојила, и једна постала опозицијона, то је већ с те стране очевидна потреба, да и Срби заузму поло ај свој и у политичном, а сад такође и у племенском питању.

Сад се мора боја показати и у политичном односу према хрватским странкама, и у народносном односу, особито на очиглед спојења крајине, и — босанско-херцеговачког питања.

Већ овај други обзир означује и положај Срба наспрам владине странке, јер владина странка нити је од владе тражила, нити ће дати уступке Србима, него ће само ћутање и повлађивање владински посланика Срба у потребљавати за доказ, да српски народ и не тражи ништа.

Казаће се: и опозиција хрватска на влади неће у том концесије чинити, као што није чиниза и чинити дала, кад је била на владиној странци. Могуће је, премда ће неимајући сукурза од тако звани прави унијониста-мађарона више упућена бити на Србе.

Но ако и друкчије буде, онда: опозицију донде, док сав народ српски не дође до те свести, да свуда опозицијоно бира посланике у броју, који ће довољан бити да хрватска а наиме слободоумна странка мора са Српством рачунати. Напоследку Српство и преко Дунава зависи од духа народа, и — времена. Прекомерним повлађивањем могу поједини што добити, али Српство може губити и име, и образ, напоследку и саму — свест племенску.

Но какав положај прекодунавски Срби у државноправном, и политичном погледу у сл.-хрв. краљевини, и спрам хрватски странака да заузму, треба то да одреди општа, многобројнија, и то јавна, а не при затвореним вратима „конфидецијална“ конференција — општи збор прекодунавског српског народа.

Можда би најбоље било, да српски посланици, особито кад и Срби посланици из крајине дођу, образују особени српски клуб, и по томе особену српску народно-политичну странку, која би са једном другом ли хрватском странком по потреби у додир долазила, све дотле, док Хрвати не престану у Србима гледати друго што, него Хрвате, и само хрватске грађане православне вере.

Но свакако би желити било да Срби посланици политичне боје и странке, но који имају осећаја и за народност своју, образују посебни клуб, или повремени састанак за време сабора за договор о заступању српски посланика верски и просветни интереса на сабору.

Ми ћемо скоријим временом разложити мишлење наше о положају, који држимо да би Срби у слав.-хрв. краљевини ваљало да заузму како у државноправном и односно политичном, тако и у племенском питању, и означићемо потребе и жеље српске у том погледу, и радо отварамо поље предходне јавне расправе о тој ствари у нашем листу. За сад смо овим хтели само обратити пажњу наше прекодунавске браће на потребу спреме за посланичке изборе.

Политички преглед.

К питању о **спојењу Крајине** јавља „Н. сл. Пр“. њен загребачки дописник, да главна потешкоћа, због које се спојење Крајине још не може да изведе, јест у питању о личностима. Крајишки заповедник Филиповић предлаже, да се сви садашњи крајишки чиновници приме као што су, у целини, у грађанску службу, и још иште, да се за неке личности оснују нарочита места ради заслуга, које су још као војници стекли. Бан Пејачевић не може на то пристати, ако не ће да у земљи дигне буру на се. По што Крајина буде спојена, многи чиновник крајишке земаљске управе постаће излишан. Дописник још додаје, да је народ незадовољан, што се због тога спојење одуговлачи.

Аустро-угарско заједничко војено министарство издало је 24. о. м. у споразуму с другим надлежнима министарствима у закуп грађење **босанске железнице од Зенице до Сарајева**. Бечке фирме Герстле и др. и Хиршлер и др. добиле су концесију за грађење, како веле, највише за то, што је прва за време окуписања неке грађевине у Босни извела. Зеничко-сарајевска пруга дуга је 78 километара. Железница је уског кроја, с уском колотечином, али и темељ и подлога јој биће обичног кроја, као у обичних железница (normalspurig). Војено министарство предрачунило је грађевни трошак на 2, 958.000 фор., но ту нису урачунате неке узгредне грађевине, које ће се по јединичкој цени прорачунити, а стаће око по милијуна, док се сагради. Подробну трасу и пројекат грађења има концесијонар да зготови. Понуда дружине, којој је грађење издато, гласи на 12·6 по сто испод прорачуна. Рок грађењу одређен је на 17 месеци и истиче крајем августа (рим.) 1882. год. Што подузимачи буду с послом раније готови, добијају то веће бонификације. Сваки стеченик морао је 100.000 фор. пишманлука положити. Кауција концесијонара установљена је на 150.000 фор. За зеничко-сарајевску пругу требаће 25.000 мет. цената шина, но подузимачи их могу узети, од куд и од кога хоће.

Гласови о **састанку владалаца и министара**, које стократно час у једном, часу другом листу налазимо, подсећају нас, да лето није још далеко. Редовно сваке године у ово доба чујеш таки или сличан глас. И ове су се године тачно појавили у своје обично време. Овога пута доводе ти они новога цара почетком маја у Беч, приређују велик састанак трију царева у Емсу или у другој којој немачкој бањи, а при том на сигурно „ставњају у изглед“ суделовање кнеза Бисмарка, грофа Шувалова, грофа Андрашија и „још неких других главних државника“. Шта ћемо! Да нам дневна кроника потпуна буде, морамо и така — пуним разлогом можемо овде употребити наслов испод наше ли-

није — „ћеретања уз пост“ да узмемо на белешку, ако ничега другог, а оно бар тога ради, да покажемо, како из тих вести ништа друго не провирује, до ли фантазија каког новинарског дописника, који у један мах ушепртљио беше због недоскудице материјала.

Признање **Румуније за краљевину** нејде онако брзо, као што би човек мислио. Скоро све омање државе јевропске признале су је за такову али све велике силе још нису. Стара „Преса“ бечка дознаје, да је Аустро-Угарска покренула код Русије и Немачке мисао, да је заједнички за краљевину признаду. Ове две прихватише ту мисао, и сад се све три царевине договарају, како то заједничким кораком да учине. Аустро-Угарска хоће јамства, да Србија не ће брже боље румунским трагом, тј. да се и она не ће скорим прогласити краљевином. То исто јамство тражи и за друге омање државе. Човек може и без дипломатске врачаре погодити, које су те друге државе, којима двестрана монархија у на пред хоће да одузме већи значај, бар већи по обичноме међународном схватању. По реченом листу, Русија пак иште, нека се за признање стави услов. да Румунија даде јамства, да ће искорењивати нихилистански живаљ, који је, као што руска дипломатија тврди, у њој заштите налазио и згодну позицију за своју радњу. Хоће ли се Румунија, која данас слободоумним духом дише, дати склонити на какве год услове зарад признања, идемо да видимо. Међу тим, као што из Букурешта јављају, садашњи румунски кабинет поднеће, у след новог стања државног, оставку, како коморе одобре државни прорачун, а већ су га почеле претресати. Нема сумње, веле, да Брађану не ће бити поверено, да и нови кабинет састави, у ком ће по свој прилици све нијансе либералне странке заступљене бити. Пишући о тој ствари, „Р манул“ тврди, да велика већина либералне странске жели, да једном буде крај политичким заћевицама у њој и да се све њене странчице, фракције, збиља у свачему онако слажу, као и у начелима.

Питање о **ограничењу азилског права** још једнако даје сигнатуру дневној политици јевропској, али данас немамо никаког државног или међународног чина у том погледу да прибележимо; оно се само академијски расправља, по новинама. „Рус. Агенц“. устаје против страних органа, те тврди, да се по назору руске владе не ради о томе, да се самостална и независна акција ма које државе или ма ког законодавног тела скучи, него само о томе, да се углаве солидарне мере против опште социјалне погибли у погледу некажњивости убиства. За то пак ни како није нужно, да оживи света алијансија, него само да се апелује на савест свију праведних људи. „Журн. де Ст. Петерб.“ осврће се на извјаве страних листова о азилском праву, те вели, није о томе реч, да се скучи то право за политичке ускоке, него се иште само, да се хладним разумом удешавану убиству на пут стане. Инглеским листовима даје мостова парница повода, да изразе своје мисли о праву азила. „Дељи Њус“ подсећа на случај са Симоном Бернардом, те долази до закључка, е боље би било, да је и Мост остављен на миру, но што су му парницу натоварили на врат. Бернардо беше 1858. године окривљен, да је суделовао у орсинијеву атентату на Наполеона III. Тај атентат, ма да је своју праву мету промашио, и пак беше у последицама својим ужаснији од петроградског од 1. марта. Десет људи стао је живота, а 150 њих обранио и унаказио. Да је Бернардо био сукривац орсинијев, беше тада тако јасно, као што је данас историјски чин. По наполеонову захтеву почне га Палмерстон гонити. Докази беху очевидни. Тужба је гласила, да је Бернардо подбадао, да убију више људи ван области инглоске. Парница се чудним начином оконча, оптуженик буде са свим ослобођен, али палмерстонова влада, која тужбу беше подигла, она паде. Врло је здрава наука, што је „Дељи Њус“ из отог случаја изводи.

Није друкче ни могло бити; црна акција против ограничења **азилног права изазвала је слободоумну реакцију.** 21. о. м. држан је у Цириху у Швајцарској народни збор, где је било речи о питању азилног права. Збор је био врло велик. Први говорник, новинар Концет, протестоваше у име предања, традиције, и слободе, као год и ради интереса Швајцарске против сваког ограничења азилског права. Швајцарски савез, рече, врши већ вековима азилско право једнаким неутралним начином спрећу свију политичких ускока, били они престолопретенденти или републиканци, безбожници, јеретици или ултрамонтанци. Кад би се право азила скучило, морала би се — говорнику је то са свим природно — скучити и уставом зајамчена слобода удруживања, и скупљања, слобода слова (пресе) и говора. Ни једна држава, рече, не може имати повластица према унутрашњим стварима друге државе. Као што се могу унутрашње политичке и друштвене прилике у једној држави критиковати, тако се исто мора допустити, да се бар у такој истој мери критикују те прилике и по другим државама. Критикује ли другу државу швајцарац или какав странац из Швајцарске, то је све једно, то не мења ствар. Ако дакле швајцарци изневере своје предање, ако страним владама попусте, па странцима ократе право удруживања и скупљања и слободу слова и говора, онда ће, рече говорник, стране владе од њих на скоро заискати, да и својим грађанима закину што од слободе. Глупо је, швајцарску слободу бедити због туђег назадњаштва. Швајцарци, рече, не треба да се боје вике неких западно-јевропских новинара и политичара за анексијом, докле год у њих узбуде крвце у жилама и срчи у костима и докле се год уздрже поменуте слободне неутралности, те си тако очувају љубав и саучешће свију грађана, који слободно мисле и слободу љубе, па ма они од куд и од кога града били. Подаду ли се пак и понизе ли се до политичког џелатства, те проиграју ту љубав, онда су пропали. Говорник заврши, закључујући, да интерес швајцарског савеза тако исто дакле иште, да се сачува свето право азила. Други говорник, државни архивар др. Стриклер, разлагаше, како је нужно, да се питање о азилу законодавним путем уреди. Трећи говорник, домобрански капетан Биргли, рече, не навлачи пажњу Немачке на Швајцарску питање о азилу, него војничке прилике. Немачкој би ишло у интерес, да Швајцарску анектује, како би себи подигла брану против Француске. Да се сачува неутралност Швајцарској, за то, рече говорник, има само једно средство, а то је, да ступи она као четрдесета држава у североамерички савез.

И један од капацитета у међународном праву дао је гласа од себе у питању, којим се данас тако живо цео образовани свет занима. У бечкој „Преси“ старој написао је професор **Блунчли о азилском праву и дужности издавања** чланак, и ту вели, да у кривичном праву и у кривичним законицима до сад или није ни мало, или је тек мало прављена разлика између политичког и простог злочина. Та се разлика показала тек у начелима о азилу и издавању. Она је дакле пре међународно-правне, него ли кривично-правне природе. Државе, које су давале уточишта, азила, и од којих су искали, да овог или оног злочинца издаду, дођоше до тога, да се по где који разлог, који говораше за издавање простих злочинаца, не може применити на политичке гоњенике. На послетку се створи правило: политички гоњеници не издају се. Но појам о политичком злочинству често се претерује; неки се дадоше завести, те азил и онда сматраху оправданим и светим, кад се гоњеник ма каквим политичким мотивима изговарао, не би ли само свој злочин улепшао. Но прави смисао речи „азил за политичке гоњенике“ никако не може тај бити, да политичка страст и политички разлог издају повељу, којом би се сваки, какав му драго злочин некажњивим прогласио, како је само злочинцу пошло за руком, да умакне из земље, где је злочин учинио. Шта је политички, шта ли прости злочин, пита учени професор Убиство је без сумње прост, није политички злочин, и свима државама у интересу је, да тај најгрђи нападај на човечји живот кажњен буде. И у самом рату казни се убиство као прост злочин. Нема здрава разлога, који би за то говорио, да живот државној поглавици, па био то цар, краљ или председник републике, мање штитити треба, него ли живот рукоделцу или надничару. Ма да је јасно, да убиство обвезује, да убица буде издан, и пак, истина ретко, има изузетака. Тешко, да би се данас нашло државе, која би Јудиту, Вијема Тела или Шарлоту Кордејеву издала. Влунчли мисли, да ће међународни преговори о дужности издавања на сваки начин наићи на препоне. Само мало по мало, вели он, може се доћи до јасних појмови и до ваљане праксе.

Из Петрограда немамо ни данас никаких политичких вести, него само оних о цареубицама. Као што 24. о. м. отуд јављају, парница царевих убилаца није одложена. С осталим кривцима за једно расправљаће се и кирбалчићева (Најновијег ухваћеника зваху од пре Кабалчић) ствар. Кирбалчић је своју кривицу са свим признао, али није хтео да именује своје сукривце. Герард ће га бранити. У понедељак се искупише кривични сенат, тужилац и браниоци, те разматраху ствари, што им служе за доказ: динамит, бомбе, револвере, кривичну коресподенцију и бележнице криваца. Браниоци одложише, да удесе заједнички бранилачки план, док не прође главни испит, јер се надају, да ће ту добити важних момената за обрану. О личностима тужиоца и бранилаца у парници цареубилаца чује се ово: Јавног тужиоца Муравјева, ма да му је тек 30 година, броје у најбоље правосудске чиновнике; он је много у својој струци писао, сад преводи јерингова дела. Рисаковљев адвокат јест Александар Унковски, председник и најстарији члан адвокатске коморе. Он није криминалиста, а обране се примио само за то, што му је то званично поверено. Год. 1860. био је Унковски племићки маршал у Тверу. Као такав предао је цару молбу ради ослобођења сељака, те за то би на 10 година у Вјатку послан. Бранилац Софије Перовскове јест адвокат касацијионог суда, Јевђен Кедрин, такођер човек тек од 30 година. Обране се примио само под отим условом, да не добије никаке награде новчане. Он је већ у социјалистанској парници 1878. год. више окривљеника бранио. Костантин Хартурали, бранилац Михајилова, најмањег кривца међу кривцима, познат је као духовит и доскочљив говорник. Тужба је велика 38 страна на читавом табаку.

О најновијем стању, у ком се **грчко питање** налази, јављају из Лондона ово: Порта је из прва јевропским заступницима у Цариграду две граничне пруге предложила била: или пругу, о којој се сад води реч, без Кандије, или један комат Тесалије са Кандијом, али без Епира. Лондонски кабинет решио се за први предлог. Из Атине пак стигла је у Лондон вест, која вели, да се руска дипломатија труди, да Грчку приволи, нек ова само тако усвоји предлог сила, ако јој се и Кандија уступи. У след тога су и у Лондону мало застали с решењем грчке ствари, те Гошена упутили, нек од Порте иште јамства, да ће она на миру предати области, што их Грчкој уступи.

У **Француској** се гревијеви пристаоци спремају, да о ускршњем саборском одмору развију агитацију против избора по листи. По свим департманима приређиваће они скупове, рачунајући, да ће им за агитацију том приликом добро доћи помесни интереси. Они говоре, да је не само у интересу заступника, да буду за изборе по арондисманима, по изборним срезовима, него ни сами бирачи не ће хтети махнути се свог уплива на избранике, а тај би случај наступио, кад се заступник не би у срезу, него у целом округу, департману бирао. Частољубље свију ђенералних већника, мерова (начеоника), богатих сељака, адвоката, бекежника и др. било би повређено, веле, јер ови сви треба да познају заступника, који им срез заступа. Тим интересима могу пристаоци избора по листи само политичке теорије на супрот ставити, али оне се масе народа не лепе. Можемо се дакле занимиву походу надати.

Из листова.

У једном од задњих бројева прибележили смо незадовољство, што је овладало у младочешким круговима гледе држања Старочеха прама поступку аустријске владе у ствари задоволења чешких потраживања, на име оних на културно-просветном пољу. Сада већ и старочешки кругови постају бити нестрпељиви у овој ствари, као што то сведочи уводни чланак прашке „Политике“ од 21. т. м. под насловом: „Чешко школство и влада.“ У уводу овога чланка вели „**Политика**“: Изгледа заиста као горко исмевање наших народносних подузећа и наших потраживања за извођењем равноправности, кад влада своју готовост на задовољење начела равноправности хоће да докаже тиме, што поједине њемачке школе и у опште читаво њемачко школство са највећом пажњом негује. Овај поступак владе даје читавој ствари изглед, као да влада сматра за своју дужност, да поправи ону тобожњу неправду, што су је Немци бајаги претрпили од пређашњих уставоверних владавина; зна се пак, да су ове баш у школском питању учиниле и сувише за Немце, тако да заиста садањој влади није остало на овом пољу ништа‘ што би тек она требала да реши.

Доказа ради навађа „Политика“ како у Прагу постоје четири чешка средња завода а пет њемачких, ма да је задњим пописом доказано, да број Немаца у Прагу не износи ни пуних 20% читавог становишта. На прве троши се 150,000 фр. а на задње 170.000 ф. У Карлину и у Смихову — вели даље поменути лист — постоји свуда по једна средња школа њемачка, на које се годишње 40000 ф. троши — ма да је становиште ових предграђа скоро искључиво чешко. Многе чешке општине приморане су да из сопствених сретстава издржавају школе, јер држава неће исте да прими на се, и ако је потреба тих школа очигледна. У Плзану, где међу 31,000 житеља имаде једва 5000 Немаца, постоје две државне средње школе њемачке, а општина мора сама да издржава чешку средњу школу и не може од владе да добије никакве потпоре. Пошто је навела ово неколико дата о средњим заводима, прелази „Политика“ на основне школе, те показује велику несразмерност међу бројем чешких и немачких основних школа и бројном снагом дотичног житељства у земљи. Почетком школске год. 1880 — 81 бројало се у Чешкој 60 чешких а 61 немачких школа грађанских, и 2286 чешких а 2073 немачких основних школа. Разрачунају ли се ове школе на житељство, то онда долази једна чешка школа на 1451 Чеха, а једна немачка школа на 980 Немаца.

Навађајући, како Чеси по неким местима, где су Немци у већини заман траже оснивање својих школа, наставља орган Старочеха: Кад је то тако у нашој рођеној земљи, како мора да стоји ова ствар у Моравској и у Слеској? Ово није тешко погодити. Доста је да упозоримо само на оно, што се у Брну догађа. Годинама борише се тамошњих 32,000 Чеха, док једва добише — једну основну школу чешку. Са славенским школством поступа се сасма мађијски, а живаљ славенски изложен је насилничкој германизацији у једној и другој земљи, на име пак у Слеској. Држава нема новаца за славенске школе у Слеској, ма да потпомагање славенског живља ове земље њој самој највише у прилог иде.

ЛИСТАК.

ЋЕРЕТАЊА УЗ ПОСТ.

V.

Моја данашња тема бави се око једног врло важног предмета, који је у сваког човека можда најглавнија карактеристика, јер — ту нема никакве сумње — најпре и најпре у очи падне, шта више, он се баш онда намеће највећма кад се крије. Шта би био човек без њега? Шта ли многа животиња? Шта ли птице?

Да поштовани читаоци не остају дуго у сумњи о чему се данас ћерета, позивам их лепо учтиво, нека покрију руком, десном или левом, све једно је, лице своје. Шта ће им том приликом највећма пасти у — руку? Шта ће им највећма сметати, да не могу покрити цело лице? Нос. Ништа друго него баш нос. И тај нос је ево тема данашњег ћеретања.

Нос је у сред лица; али на како се разан начин презентира гледаоцу. Он се презентира на толико начина, колико има људи на свету. Да није нос на тај начин тако наметало, не би се ни у обичноме говору о њему тако много диванило. Сајме, тај класичан хумориста, класификовао је носове у јетке, безобразне, уображене, отмене, тиранске, подмукле, хамишне, ропске, глупаве, побожне, притворне и племените. А Вебер их у свом Демокриту дели још и на мушке и женске, и додаје да су женски носови понајбољи, ма да међу њима има и заједљивих и ћудљивих, те долази до закључка, да се баш на томе оснива, што песници никад не хвале носове својих љубазница ма да дижу химне у славу њиховим очима, устма и т. д., а — тако бар вели он — има боме и повеликих женских носова, који пољупцима јако на путу стоје. Лаватер је сваком с носа могао унутрашњу вредност шчитати.

Што се тиче само њихова облика, била би скала још дужа него Сајмејова, јер од таквих носова, у којих киша падати може па до таквих, који су сопственим устима најсигурнији амбрел, голема је разлика. Најмање, мало затубасте носове имају Лијонкиње; савијене и понајвеће, Талијани. Цар Рудолф I. морао је имати приличан нос, јер, кад се једном са неким сељаком који је возио пуна кола сена у једном кланцу састао и овај се на њега продерао да не може са његова носа с пута му ићи, савије цар свој нос прстом на страну говорећи да му даје ево места. И у нас постоји изрека „уклони нос да прође воз.“ Највећи нос, који сам ја видио, имао је неки Јозеф, слуга професора Хиртла. Наравно, да је од нас ђака много патио због те сувишноста а и сам Хиртл, кад је о носовима говорио, није никад пропустио, да нос свога Јозефа као највећи на свету не наведе. Али је и била носина! Као грдан модри патлицан висила му је преко уста и једнако је нешто дрхтала као пиктија. Уз то се њен госа, баш тај Јозеф, ни најмање није трудио, да му дође до воле блеђе боје, јер не само да је био веран слуга професора Хиртла, још је савеснији био слуга бога Баха. — Какав ли је писав нос морао имати онај добродушни, ком просијак није могао ништа бољег зажелити, него: „Бог вам сачувао очи и вид; јер камо би за име наочаре метули“?

Римљани су звали нос „honestamentum faciei“, украс лица, ма да често баш то није. Грци су својим киповима резали носове, који су били у једној линији с челом; можда је то у уметности лепо било; али у природи такви носови нису бог зна какав символ мудрости. Пљоснасти носови — вели Вебер — као што их има харинга, показују обично умну ограниченост, шиљасти финоћу и окретност, дугачки доброћудност а дебели простоту. Чивути веле, да нос, ако хоће да је пропорциониран, мора имати дужину малог прста; — Вебер држи а ја се слажем с њиме са свим, да они том приликом нису мислили на своје носове, јер познато је сваком, да баш чланови избраног народа нису били последњи при деоби носова.

Поносит човек баца нос у вис, малодушан га опусти, гњеван шири ноздрве, осетљив га прћи а саркастичан га само мало развуче. Вебер вели, да највећи нос на свету има — слон, и он има потпуно право. Али ни онај нос није морао бити суптилан, ком је у почаст Лесинг написао овај епиграм:

„O aller Nasen Nas! Ich könnte schwören,
Das Ohr kann dich nicht schnauben hören.“

Вебер вели још, да су јужни носови оштри и шиљасти, источни замишљени, француски дрски и лакомислени, енглески неутрални и уображени, северни тупи, немачки, широки, прави и стални. Ја држим да смо и ми Срби прилично обдарени носовима; наши су мало повисоки тако рећи озбиљни.

Вебер говори много што-шта о носовима; али се његове речи не могу сваком приликом навести. Његов „Демокрит“ је набијен мудрим хумором и ма да спада међ старије немачке писце, остаје за сва времена поучан и занимљив. Нема можда теме на свету, о којој није писао; дванаест дебелих књига јесу резултат његове начитаности, филозофије и животне праксе. Он ми је био главни вођа при овом ћеретању о — носовима.

М. С—ћ.

„Политика“ завршује следећим речма: „Скорим ће се навршити и друга година како је влада гр. Тафеа узела државну крму у своје руке, у намери, да изведе равноправност, уставом већ зајамчену. Као што се види из ово неколико саопштених података, влада је још врло — врло далеко од свога циља. Влада нам препоручује непрестано стрпљење, а не помишља, да Славени једном могу доћи до увиђења, да под владом Тафеа нестрпење Немаца доноси добар плод, а стрпење Славена никакав. Имали смо доста речи и обећања, хтели би већ једном да видимо и дела владина.“

По овоме могло би се закључити, да ће старочешка странка пристати уз реалан предлог младочешког јавног органа: да се приликом прорачунске расправе примора влада, да учини за доста потраживању Чеха бар на просветном пољу, и да се заступници чешког народа у будуће не задовољавају усменим обрекама, које обично — остају гола обећања. —

У колико се више приближава могућност, да ће Немачка, а можда и друга која држава, у питању слободног уточишта (азила) на Швајцарску какова потраживања ставити хтети, у тој истој мери постаје и држање јавнога мнења у Швајцарској све одлучније, а јавна гласила швајцарска устају оштро у обрану угрожене слободе и самосталности своје отаџбине. У овој ствари донео је **„Савез“** („Bund“), што у Берну излази, чланак, којим изјављује, да седиште зла лежи у самим оним државама, из којих се за помоћи узвикује; кад тамо није довољна кнута, а да се истреби политичко разбојништво, то за стране државе не може бити никаквог разлога, да и оне кнутом завитлају. Швајцарска ће врло тешко моћи бити наклона, да на заповест страних државних поглавица завитла полицијском палицом. Она се од старина пашти, и улаже своју част у то, да одржи штит швајцарске азилске слободе у потпуној чистоти и сјају; никакво убиство, из каквих му драго побуда оно извршено било, не сме окаљати овај штит. Кад би Швајцарска знала штогод о неделима, које би јој сада неки на силу бога хтели да подметну, она би прва била готова, да с места кућу своју очисти од таког гада. Али и врло добро организовано шпијонство руско у Швајцарској није могло до сада ништа намирисати, што би ову компромитирати могло, те тако може мирном душом, коју уљева чистота савести, изчекивати потраживања, која би се можда с поља на њу ставила. Швајцарска не ће остати усамљена у овом одлучном држању.

„Нове цир. Новине“ навађају, да је у овој ствари следеће станиште Швајцарске: „За републику не могу бити меродавна основна правила неког такозваног међународног права, која се дају извести једино из монархијског схватања државе, те с тога она не може допустити, да убиство владаоца не носи никада на себи вид политичког злочина; за то она не може повлађивати потраживању, да се овако дело у свако доба и стварно и правно имаде сматрати као изнимак од онога општим међународним правом утаначеног издавања политичких злочинаца, и да према њему, као таковим изнимку, и поступати треба. —

„Народне Новине“ о реформи општинског устројства у Троједнице.

У хрв. „Н. Новинама“ изашла су два чланка под насловом: „Како да се поправи строј јавне управе“, и у другом се пише нарочито о општинама. Писац је за умножење данашњих жупанија од 20 на 35 и на смањење чиновника код сваке. Начелно је противан суставу данашњих укупних општина, премда не искључује, да се од мањих и оближих општина начини једна тако звана местна општина. Даће се прилика, да дођемо на расправу питања о устројству општина, јер садањи организам и ми не налазимо за згодан. Но како је питање о уређењу општина врло важно, сад ћемо да саопштимо из званичног листа поред назора писца о организовању општина, и неке податке о садањем трошку општина, заједно са назором писца, како би требало да буде. Ови су податци добро дошло градиво за суђење о општинском уређењу.

Писац „Н. Н-ина“ пише:

„Ако би се делокруг и опсег општина свео у наравне границе, остао би од садашње чете општинских чиновника начелник и бележник. Начелник мале општине с толиком влашћу редарском, колико онако мален и прегледан круг ради свога сопственог пробитка потребује, и с мало посла, не би требао плаће, већ једва неку накнаду за ванредна путовања. Начелник такав, у општини рођен, или барем имајући иметка, познат би био сваком у општини. Његов избор био би последица општега штовања. Контролом његовом била би читава општина, која би лако прегледала читав његов посао, као што би он лако прегледао а добро и познао своје подручје. Уз једноставан делокруг неби било силе нити намештати за скуп новац стране, тобоже веште чиновнике, нити би толика вештина била потребна, већ само ваљано чување местних интереса, добро познавање мјестних околности. Није то писца овога разматрања самоникла замисао, већ такових бесплатних начелника има и другде.

Уз овакова начелника и у умањеној општини желио бих, да буде орган писарски, бележник. И сада је бележник највештија, често и најображенија особа у општини. Где где могао би обадве службе обављати и један човек.

Примећујем, да не мислим на то, да се садашње управне општине распадну на саме некадање местне општине. Тим би настало неколико стотина општина, које неби саме опстати могле уз данашње околности, а нема ни много разлога, зашто неби села, која су тако близу, да можеш довикнути из једнога у друго, имала једнога главара и једнога бележника.

Један од најмучнијих посала, који су сада навађани на општину, јест расписивање, побирање, утеривање и контирање пореза. Увиђамо општу корист настајућу тим, што непосредно с народом општећи орган т. ј. општина порез побира. Него неувиђамо зашто општина води толике силне књиге, тако комплициране, да се и изучени финанцијаш у њој једва разуме. Општина би својој задаћи много боље и лакше задовољила, ако би јој се готови пописи порезне дужности послали, да новац побере и порезном уреду отпреми. За овај једноставни посао неби требало, да општине плаћају посебне благајнике и још оврховодитеље, а поврх тога да плаћају излете порезних чиновника. — Врло добра је такође замисао, да се код котарских уреда устроје малени порезни уреди. Ове уреде морале би да како плаћати општине дотичнога котара. Они би обављали поред порезних посала и друге финансијалне послово за општину, побирали би откупнину и потрошарину и плаћали учитеље, чували општинске новце и папире итд.

Мислимо да би порезни послови у нас много боље ишли, кад би се код унутарњега одела земаљ. владе место једнога одсјечнога савјетника попунило финансијалним вештаком. Њему би се могли предати и неки земаљски финанцијални послови.

Сеоске општине у провинцијалу троше сада на свуколику своју управу од прилике 1,305.000 фор. То се подмирује с потрошарином 670.000 фор. разним дохотком 330.000 фор. наметом на изравни порез 350.000 фор. Свега 1,350.000 фор. одатле троши се на пучке школа 450.000 фор. на плаће опћ. чиновника 500.000 фор. на осталу управу 400.000 фор.; дакле 169 општина, свака од прилике 5300 фор.

Да се број садашњих општина помножи на 200 т. ј. нешто мање него их је било прије г. 1875. и да свака има следеће особље и трошак:

1) начелник без плаће, 2) бележник 600 фор. 3) 1—2 пандура 200 фор. 4) примаља 120 фор. 5) принос за лечника, којега би 2—3 скупа плаћале 150—200 одсеком 170 фор.

Писарнички и путни трошак садржан је и сада у горе споменутој своти од 400.000 фор. зато се овде не ставља, трошила би свака којих 1100 фор. на своје чиновништво, или све скупа 220.000 фор. К тому би дошао принос за котарске порезне уреде. Код тих требало би ово особље и трошак:

(Претпостављамо 35 котарах, како ћемо касније разложити), 1) 35 порезника с плаћом 800 фор. и 200 станарине, 35.000 фор., 2) 35 протуставника или побирача, 17 првога разреда са 700 фор. плаће, 18 другога разреда са 600 ф. плаће, сви са 100 ф. станарине, 26.200 фор. 3) 70 дневничара, и то половица само на ½ године, 18.900 фор. Писарски и путни паушал, за тим друге потребоће, садржане већ у споменитој своти, од 400.000 фор. с тога се овде изостављају). Свега око 80.000 фор. која свота би се умањила овршним трошковима, интеркалари и 1% провизије за утеравање заостатака.

Тако би дакле општине трошиле на чиновништво 220.000 + 80.000 ф., 300.000 ф., на осталу управу као до селе 400.000 ф., на школе 450.000 ф. свега 1.150.000 фор.

Приштедило би се дакле најмање 200.000 ф. за које би се могао снизити намет. Али мислимо, да би се и више приштедило, или барем више урадило особито с они 400.000, што се троши на разне управне гране. Немамо података о томе, колико троше општине на путни и писарски паушал, за то нисмо из ових 400.000 ислучили овај трошак, и пребројили на дотичноме месту, а то тим више, што нам је познато, да се сада на ову рубрику неразмерно много троши, те би се при чеднијем делокругу и опсегу општина и близини кот. уреда и тај трошак знаменито снизио.

Да се кр. поджупаније умноже према површини и броју пучанства краљевине, требало би их од прилике јоште 15, дакле свега 35. Свака би имала територију од 11—12 □ миља, око 32.000 пучанства и 5—6 општина. Чиновништво досадањих поджупанија помножило се незнатно. Петнајст садашњих тајника понамештало би се без повишења плате за котарске предстојнике, за тим имао би се број осталих поджупанијских чиновника по потреби повисити тако, да би на челу сваке поджупаније био предстојник с једним или два пероводна чиновника, једном или двојицом писара, с толико дневничара и најпосле с 2 подворника. У ту сврху ценимо, било би довољно, да се намести јоште 10 перовођа, 5 првога 5 другога разреда 10.000 фор., 15 писара 10.500 ф., 10 дневничара 3650 ф., 30 подворника 9.000 ф., свега 33.150 ф.

Сав остали трошак на уредске, писарничке и путне потребе, морао би се подмирити из садашње дотације полит. области I. молбе, које би умањењем подручја и особља размерно и мање потребовале.

Сада се троши на управни организам: 1) земља на кр. поджупаније 370.000 ф., 2) општине на плаће својих чиновника 500.000 ф., свега 870.000 ф. По нашој основи трошило би се: 1) земља као доселе 370.000 ф., 2) земља јоште к томе 33.150 ф., 3) општине на своје чиновнике 220.000 ф.. 4) на порезне уреде 80.000 ф. свега 703.150 ф., дакле мање 166.000 фор.

Ова приштеда није до душе огромна али писац полаже највећу важност на поправак управе, који је збиља потребит.

Са немачког државног сабора.

У једном од прошлих бројева саопштили смо садржај предлога што га је немачком државном сабору поднео заступник Виндхорст гледе поступка прама убиству владалаца. Предлог овај стављен је на дневни ред у седници државног сабора немачког од 23. тек. мес. Расправу у овом питању отпочео је сам предлагач Виндхорст, који том приликом рече: Нашим предлогом означени циљеви имаће се утаначити дипломатским путем; наш предлог даје тек само упутство за ово утаначење. Резултат утаначења потребоваће под сваким околностима потврду државног сабора. Казнени законици појединих држава садрже у осталом све то, што се тражи овим предлогом. Убиство или покушај убиства јесте злочин, и то такав, који се неда оправдати ни под каковим околностима. Убиство највишег носиоца државног поретка јесте повреда правнога реда. Многе државе имају о томе законите одредбе, као што сам ово већ малочас нагласио. У нашем казненом законику постале су ове одредбе већ законом, а тако исто и у другим државама. Мојим предлогом неће се дакле ни најмање променути дужност издавања криваца. Немачка је данас потпуно у стању, да одговори овом потраживању. Наука је тог мишлења, да убице и саздрузи ових не могу нигде заштите наћи. Неће се дирати у право азила (уточишта) у опште, нити ће се опстанак овог у питање доводити. Право азила дато је за политичке бегунце, а оправдано је интересом политике, правдом и хуманитетом. Историја доказује, како услед променљивости времена право азила иде у прилоги кнезовима и присталицама легитимне монархије, аристократама и демократама. Хоћемо дакле, да се право азила ограничи прама особама, које су већ учиниле каково убиство или какове покушаје за извршење овога. Наука и пракса заступају станиште, да се прогони и казни свако политичко убиство, али пошто гледе овога још није постигнут потпун споразум, то ми хоћемо да учинимо оно, што је у овој ствари за сада најнужније и стварно оправдано. Разне вести из Лондона и Париза јављају, да тамошњи законици већ садрже на ово питање односећа се опредилења; у толико мање ће ове државе имати разлога, да не учине за доста нашим жељама. Јасним уговором, међу силама склопљеним, треба да се утаначи, да убице владалаца неће нигде заштите и уточишта наћи. Кад се појаве гласови, који прослављају срамно дело убиства владаоца, онда то пристоји народу немачком, да даде израза својем правном убеђењу: да такова злочинства морају бити покајана. (Браво!) Ја нећу да подсећам на болно искуство у нашој сопственој отаџбини. Ови листови наше историје броје се међу најжалоснije. Злочинство што се догодило у нами пријатељској суседној земљи руској, у којој је извршен читав низ атентата, и где је владалац ове велике земље у сред бела дана од разбојничких руку убијен у престолници својој по сред околине му и војничке пратње, то злочинство јесте за свакога неодложан повод, да потражи средства, којима би се покајала овака злочинства, и којима би се за будућност дала предупредити слична недела. Овде је интерес свију држава сасма солидаран, а на име немачки народ мора дати живог израза повређеном правном убеђењу своме. Трајне институције и слободан развитак не даду се прибавити попут суровог насиља, већ само непрекидним радом на законитом темељу. Ко напусти законити пут, тај нема права да тражи заштиту; из злочинства не може никада ускрснути добар плод. Нагласило се овде питање: како то државни сабор долази до тога, да узме иницијативу у овој ствари. Без сумње је, да би немачка државна влада и без наше напомене учинила потребне предлоге, а не би јој не достајао ни нуждан авторитет. Много чвршће пак заснован је авторитет владе, кад му одлука заступника немачког народа служи за основу. Наш предлог јесте лепа сведочба јаке правне свести, што живи у народу немачком, а ова сведоџба оснажиће још већма ту правну свест. Примите једнодушно мој предлог, то ће имати стишавајућег уплива на противности у унутрашњости и међу странкама. Подајмо доказ читавоме свету, да сви Немци без разлике, једнодушно са својим владаоцем, ступају за обрану животних интереса своје отаџбине. Ова сведоџба вреди много у свако доба, на име пак у садањем. (Браво! са десног центрума.) За овим устао је заступник Хенел, који у име напредњачке странке изговори следеће: Нами напредњацима није био у првих мах ни најмање симпатичан овај предлог, и ми га потписасмо тек онда, кад смо сасма јасно увидили, да се већина саборска чврсто одлучила, да овај предлог поднесе нашем државном сабору. Да би себе сачували од сваког сумњичења и неправилног тумачења нашег поступка, решисмо се, да потпишемо овај предлог. Предлог овај одговара у осталом са свим нашим назорима и начелима, јер он остаје далеко иза онога, што је већ добило опште признање од стране међународног права. Дужност, да се издају убице и они, који убиство покушају, та дужност нашла је скоро без изнимке признања у међународном праву и у међународним уговорима. Белгија је прва још године 1856. утаначила у својим законима, да се нападај на поглавицу стране владе или на чланове његове породице не може сматрати као политичко злочинство, ако се учин. нападаја састоји у смртној обрани, у убиству или тровању. На основу овог белгијског закона учињени су и закључени многи уговори Белгије, Русије, па и садање француске републике са другим државама. Швајцарска је одбила дотични предлог белгијског закона. Ја се радујем, што Виндхорст изрично навађа, да ће право азила (уточишта) у опште остати неповређено и непромењено. — После Хенла устаде кнез Радзивил, брат побочника цара Виљема, те у име Пољака прочита следећу изјаву: „И ми Пољаци одобравамо поступак државног сабора по предлогу заступника Виндхорста, — не огрешујући се овим ни у чему о наше засебно станиште у овој кући. Ми хоћемо нашим гласањем да изречемо потпуно уважење данас владајућих чињеница, и то у овом озбиљном добу, где је сва Јевропа уздрмана утиском, што га произведе ужасан догађај петроградски. Јаван морал тражи, да се убиство владаоца, ма из које умне заблуде ово проистицало, као гнушања достојно злочинство свуда жиговe и прогони. Ми употребљавамо ову прилику, да одбијемо од себе оне покушаје неких официјозних листова, који петроградски догађај злоупотребише на то, да обаспу наш народ разним погрдама и да га изложе свакојаком сумњичењу. Ми остављамо пресуду ових покушаја сваком човеку, који је кадар да мисли, осећа и дела племенито. Ми примамо предлог, који прогања убиство владаоца, али изјављујемо, да смо противни сваком па и најмањем проширењу и употреби овога закона на политичка злочинства у опште.“ (Браво! с деснице и у центруму.) После овога буде усвојен предлог за завршење дебате у овој ствари. Кајзер изјави у име социјалних демократа, да ови неће гласати, по што им се завршењем дебате није дало да дођу до речи. За тим се приступило гласању. Предлог Виндхорста буде скоро једногласно усвојен. Против истога гласаху само Вирхов и Велмер од напредњачке странке, неколико чланова напредњачке и народне странке; заступници Леве (из Берлина) и Сонеман оставише дворану пре гласања.

Вести из народа.

— Дознајемо, да се ових дана у **Осеку** у Драви удавио Коста Максимовић, родом из Руме. Покојник је познат био као честит и одушевљен Србин. Можда је померио пут, кад се науци посветио, с тога, што је још из ране младости патио са слабог очњег вида. У последње време морао је, дневно пишући рад опстанка свога, посве утући и онако слаби вид свој. Немајући никаква изгледа, да своје стање поправи, решио се у очају свом да потражи изласка, који води на други свет. У хладној Драви нашао је хладан гроб свој. Коста је био поштена српска душа и заслужује, да се једна суза из народа пусти на млађани му гроб. Лака му земља била и вечна памет.!

— Из **Павлиша** (код Вршца) јављају нам, да је тамошња српска црквена општина, по примеру новосадске, у својој главној скупштини од 20. марта о. г. закључила. да саборском одбору у Карловце поднесе молбу ради што скоријег сазива српског црквено-народног сабора, односно да потпомогне дотичну новосадску молбу.

Нови Сад, 28. марта. Изашла је из штампе свеска осма Певаније Змај-Јована Јовановића. Не сумњамо, да певанијине претплатнике, а и сав читалачки свет српски не ће обрадовати та вест, јер им се ето даје прилика, да наставе своје душевно уживање и насладу у умилним звуцима змајеве савршене и недостижне лире. У похвалу те збирке немамо шта рећи; змајева појезија одавна је већ оцењена и на достојно место у српској народној књижевности стављена. Могли бисмо само о спољашњој изради књиге што рећи, али и о томе је већ изречен суд. Змајева Певанија ремек је штампарске израде у нас; српска књижевност нема другог дела, које би се по спољашњој изради могло с Певанијом испоредити. Накладној књижари служи на част и на дику, што је унутрашњој вредности књиге дала прикладан спољашњи облик. Кад би се још само Певанија у сваком ијоле могућнијем српском дому на столу нашла, тим би српски народ најбоље показао, колико уме да цени свог великанапесника. Надамо се, да ће и у нас у том погледу све боље и на боље ићи. У осмој свесци Певаније (стр. 449—512) довршен је 15. одељак, у ком је „Отма Мурањ-града“; ту је даље у 14. одељку шаљива игра: „Шаран“, у 15. „Видосава Бранковића“, приповетка; даље наставак 2. одељка, и најпосле наставак 4. одељка. Како ће у Певанији изаћи сви змајеви песмотвори све до најновијег доба, то је не можемо довољно препоручити српском свету, тим пре, што су ту сва јамства, да ће издавање исте редовно и брзо бити настављено.

— Данае је стигао телеграм, да је у Товарнику, у Срему, ноћос представио се Младен Поповић, бивши трговац, који је познат био са свога живог и окретног заузима-

ња за народне ствари, особито при изборима. Брат му је војвода Сима Поповић у Црној Гори. За оне услуге, што је некад, бивши у снази, народној ствари учинио, заслужује да рекнемо: Лака му земља!

— Као што је већ јављено у овоме листу, доброт. задруга Српкиња Новосаткиња држаће сутра у 3 сахата по подне у овдашњој српској гимназијској дворани своју прву скупштину ради конституисања задружног, те че по том отпочети рад свој по правилнику. Чинимо пажљивим наше женскиње, како задругарице тако и оне, које би вољне биле уписати се у ову задругу, да дођу у што већем броју на сутрашњи збор, и да пригрле срцем и душом ову установу, која им даје прилике, да буду народу своме од користи као — Српкиње-добротворке. У то име: сретан почетак а још сретнији успех!

= За чланове „Матице српске“ уписали су се ови родољуби: Јоцо Богдановић парох у Дивоселу; Ђорђе Ст. Бекић из Н. Сада Ђура Сретковић ц. кр. државни одведник у Винковцима; Сава Трифковић трговац у Винковцима; Јован Георгијевић трговац у Винковцима; Тоша Станић трговац у Вуковару и гђа Јелена Форишковића из Шида; — даље ове општине: Српска црквена општина у Госпођинци са прилогом од 50 фор.; политичка општина у Митровици са улогом од 50 фор., и срп. црквена општина у Дивоселу: — и најпосле ове задруге; Српска задруга за међусобно помагање и штедњу у Митровици и штедионица у Вуковару, обе са прилогом од 50 фор. — Желити би било, да се и остале наше општине и задруге уписују у чланство матичино. Пристојба за чланство од 50 фор. није баш тако велика, нарочито кад се може и у годишњим оброцима по 10 фор. исплаћивати. Тим родољубним прилогом не само да ће потпомоћи књижевност и просвету, него ће уживати и корист, јер ће добијати годишње по четири свеске матичиног „Летописа“.

НОВИЈЕ.

— Из Тамишвара јављају 26. о. м., да Тиса под Сегедином непрестано расте; до тог дана била је на водомеру 25 стопа и 5 палаца велика. С горње Тисе јављају, да тамо вода све већма расте.

— Поводом свадбе царевића Рудолфа биће у Угарској осуђеници помиловани. Министар правосуђа добио је из кабинетске писарнице налог, да у току месеца априла поднесе предлог о помиловању. У след тога поискао је министар од дотичних звања именик осуђеника, који су половину своје каштиге издржали. И кабинетска писарница прима непосредно молбенице зарад помиловања.

— „Пол. Кор.“ јављају 24. о. м. из Београда, да дотични скупштински одбор претреса уговор с Бонтуом о консолидовању српског државног дуга. Одборов елаборат доћи ће за који дан пред скупштину.

— 25. о. м. усвојила је српска народна скупштина санитетски закон. Сутра дан узела је у претрес закон о удруживању и скупљању. „Н. сл. Пр.“ јавља њен извештач из Београда, да су радикалци противни том закону, ма да кроза њ вију напредне тенденције, сматрају га као неку полицијску меру.

— Министар Бојереско пријавио је 25. о. м. румунској комори, да су Русија, Немачка и Аустро-Угарска Румунију за краљевину признале, а тако исто и Североамеричке сједињене државе.

— У талијанској комори изјавио је министар-председник 25. о. м., да талијанска влада није позвана, да се придружи међународном уговору против азилског права. Ако пак буде позвана, она не ће одступити од установа талијанског државног права.

— „П. Лојду“ јављају 26. о. м. из Берлина, да Висмарк до тог дана није ништа преговарао с Бечем и Петроградом о винтхорстову предлогу. Он не жели, да се подвеже општи међународни уговор, којим ће се установити начела о азилском праву, него да се ревидују постојећи уговори о издавању злочинаца, а где таких нема, да се нови подвежу.

— Руски заступник у Цариграду, Новиков, предао је у четвртак султану своју веровницу.

— Гр. Игњатијев наименован је за руског министра државних добара, кнез Лвев за члана државног већа.

— „Н. сл. пр“. јављају по чувењу из Петрограда, да ће ђен. Черњајев бити постављен за ђен. гувернера у Оренбургу.

— Из Цариграда уверавају, да ће Порта свој предлог о грчком питању, који су силе одобриле узети на траг, ако га Грчка не усвоји.

— Јављају, да су јевропски заступници у Цариграду 23. о. м. опет држали конференцију ради грчко-турског питања.

— По „Стендерду“ лондонском, јуче, у суботу требале су у Атини и у Цариграду предане бити одлуке јевропских сила о грчком питању. „Н. сл. Пр.“ јављају из Лондона, да је идентична нота, којом ће силе то учинити, доста оштро написана. Силе ту изјављују, ако Грчка почне рат, то ће она учинити правце против жеље сила, и онда нек не рачуна на њихову помоћ.

— Паше Муктар, Дервиш, Низами и Хафис постављени су за заповеднике корова у Епиру и Тесалији, камо ће ово дана отићи.

— На острву Хијосу у Средиземноме мору било је 22. и идућих дана о. м. страховитта земљетреса. Преко 30 села на острву порушено је. Преко 4000 људи погинуло; у самој вароши Хијосу преко 1400. Народ бежи из села и вароши, остављајући мртваце не укопане. Преко 40.000 људи остало је голо наго без крова и хране. Турска је послала под острво неколико бродова са лекарима и лековима и са храном.

Разне белешке.

(Посвећење новог митрополита сарајевског.) Из Сарајева јављају, да се ово дана ново именовани митрополит сарајевски, Сава Косановић, тамо вратио из Беча, где је у монархове руке валетву положио. Као што је уречено, посвећење новога митрополита обавља се данас, у недељу 29. марта у новој српској цркви. Чин посвећења обавиће митрополит приштински и мостарски и бококоторски владика Петрановић.

— Од познатог немачког дела, које смо на овоме месту више пута прибележили, „**Далеко на истоку**“ (Im fernen Osten), које пише Густав Крајтнер, а издаје ц. кр. дворска и университетска књижара Алфреда Хелдера у Бечу (I. Rothenthurmstrasse 15), изашле су и достављене су нам св. 14., 15., и 16., стр. 419 — 512.

— Изашао је и достављен нам је „**Просветни Гласник.**“ II. година. 5. свеска. Одговорни уредник Стеван Д. Поповић. У Београду. Издање и штампа државне штампарије 1881. Стр. 153 — 192

Поштованим задругарицама
ДОБРОТВОРНЕ ЗАДРУГЕ
СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

Вис. угар. краљ. министарство унутраш. послова потврдило је дне 21. марта о. г. бр. 13.879 правила овозадружна — и на основу том позивају се овим све до сад уписане задругарице

у прву саставну скупштину

добротворне задруге Српкиња Новосаткиња у недељу 29. марта (10. априла) ове год. у 3 сата после подне у овдашњу српско-гимназијску дворану.

На скупштини тој:

1. Прочитаће се имена уписаних задругарица и по том оверовити, које буду на скупштини;
2. Огласиће се потврда правила овозадружних;
3. Избор задружне начеонице и заменице јој и перовође;
4. Избор благајнице и трију прегледачица рачунских;
5. Избор одбора годишњег.

У Н. Саду, пред Благовести 1881.

Привр. перовођа: **Арк. Вараћанин**, с. р. Привр. председница: **Софија Дунђерска**, с. р.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

(**Д. Мано.**) БУДИМ-ПЕШТА. 8. априла. Колико би све прилике за то биле да житне цене и на овдашњој пијаци не само поскоче, него се и на тој висини одрже јер многа влага усевима квара наноси а цене на страним пијацама у вис иду, толико се ипак купци овде од већега рада устежу толико, да при свем томе што су довози против ишчекивања слаби а робе је прилично понестало, не могу цене да напред пођу пошто скок мањи или већи уза стопце се падањем другога дана изједначи. Но при свем томе, што са погледом на тај е извесни правац у житарској радњи овдашње пијаце, не можемо и овога пута промену констатовати, ипак се житне цене готове робе на извесној мери чврсто држе пошто, као што рекосмо спрема и за овај тако рећи скучен обрт не достиже.

Кукуруз и зоб држе се добро на цени.

Прибележене цене:

Потиско жито 79 кл. фор. 13.25, банатско 73 кл. фр. 13.— српско 77 кл. ф. 11.70. влашко 77 к. ф. 11.70, све на три месеца.

Кукуруз банатски ф. 5·50—5·70, влашки ф. 5·75—5·80.

Зоб ф. 5·80—6.30.

Јечам лоши ф. 6·50—6·80

Раж ф. 10.20—10.60 за готово

Изанц-жито за пролеће ф. 11.65—70.

Изанц-жито за јесен ф. 10.35—40.

Кукуруз за мај-јуни ф. 5 90—95.

Зоб за пролеће ф. 6.47—52.

Зоб за јесен ф. 6·35—40.

Репица I-а банатска ф. 12.— за јул. авг. ф. 11·75—11·85.

Проја ф. 6·—6·10.

Горушица ф. 5.80.

Мувар ф. 7.50

Шљиве: I-а босанске ф. 20.–21, I-а српске ф. 18—19·

Маст пештанска готова роба ф. 72. за апр. ф. 70·—

Сланина: готова роба ф. 64.— ф. 65.—

Лој: ф. 44—45.

Шпинарке: I-а мађ. ф. 20.—21 I-а српске ф. 17—18.

Мед ф. 27—29.

Восак ф. 122—127. све на 100 кл.

Коже: овчије српске ф. 130—135, за 102 ком. банатске ф. 135—145 за 102 к. македонске ф. 36—38за 56 к°. Јагњеће турске ф. 70.—85 за 102 ком. козије банатске ф. 55. за 56 кл. српска ф. 56.— за 56 к°. са 2 проц. попуста. Кравије ф. 108—110. Воњуске ф. 110—112 за 100 к.°

Курс бечке берзе 28. марта (9. апр.)

5%, металица	76.55
5%, народног заима	77.50
Аустријска златна рента	94.—
Угарска златна рента	158.50
Државни зајам од 1860.	131.50
Сребро	—.—
П. кр. дукати	5.54
Наполеондори	9.31
Немачке марке	57.55

ОГЛАСИ.

У ТРГОВИНИ СПЕЦЕРАЈА И ДЕЛИКАТЕСА
Д. КОДЕ
У НОВОМЕ САДУ

може се добити: **разно семење; гисхиблера, селтерске, карлсбадске, мариенбадске и сваке друге врсте минералне воде;** разна бела и црна **десерт-вина;** чисте шљивовице сремске; чоколаде сиширдове и т. д., **све изврсне каквоће.** 1—52

ЈЕДАН СТАН

од 3 собе, кујна, таван, шпајз и лепа воћна башта и без баште, од 1. јуна је за издавање, у лицидерској улици у кући госпође Вајнгартнерке. 1—2

Изабрати и у најфинијем сирћету укисељени
КРАСТАВАЦА И ПАПРИКА
препоручује и продаје
1—3 Ј. Ц. МАРКОВИЋ,
у Новоме Саду, дунавска улица број 17.

за трговце имам сваки дан **ФРИШКОГ КВАСЦА** из највеће и приповнате фабрике у нашој држави од А. Ј. Маутнера у Бечу и Гшинда у Пешти. Такођер разне сорте сира, саламе, рума, ракије, вина, пива у флашама, сирћета, спиритуса итд.

ЈЕЛЕНА КОЛМАЈЕР,
МОДИСКИЊА У НОВОМЕ САДУ,
у главној улици, преко пута од „златне звезде“

препоручује за сваку сезону у најбогатијем избору **елегатних шешира** по најновијој париској моди, како за госпође и госпођице, тако и за децу. 1—3

Новосађанима и потраживачима из околине
препоручујемо и ове године печених
ДОБРИХ ЦИГАЉА И ЦРЕПА

разне сорте и величине са наших цигљана и црепана у Новом Саду — на тако званом варошком салашу на темеринском друму.

Са купом цигљане Карла Хефнера (на футошкој капији) увећасмо нашу дојакошњу цигљарску радњу, — и удвострученом снагом радном, израђујемо најбољег квалитета, осим **обичне цигље**, још и ове по избор сорте:

за патос и калдрму (тротоар)
цигље квадратне □ веће и мање,
цигље шестоћошкасте веће и мање,
тротоар-цигље за калдрму, веће и мање,
клинкер-цигље,
а тако исто **велике цигље надстрешнице** (Gibl-Gesims-Ziegel)
и цигље за бунаре веће и мање.

Исто тако препоручујемо:
СВАКЕ СОРТЕ ДОБРОГ ЦРЕПА.

Још нека је на знање, да се на наше цигљане **може добрим сувим путем доћи.**

У Новом Саду, месеца марта.

Браћа М. Поповићи,
1—3 код „црвене руже.“

Поштованој публици Новога Сада и околине, слободни смо по ново препоручити нашу ново отворену радњу, коју смо за долазећу сезону **богато снабдели робом, најбољег квалитета и најновијег укуса.**

Осим **разноврсне мануфактурне робе**, правимо п. публику пажљивом на наше стовариште

ОСОБИТО ЛЕПИХ И ПОМОДНИХ ВУНЕНИХ, СВИЛЕНИХ И ДРУГИХ РАЗНОВРСНИХ

хаљина, регенмантлова, капута, црни мантила, фиши-а и огртача

разних кројева, како за **одрасле** тако и за **децу.**

Даље препоручујемо:
ЖЕНСКИХ ШЕШИРА И СУНЦОБРАНА
по најновијој моди.

На захтевање готови смо мустре и на страну **франко шиљати. Јамчимо за јефтину, брзу, солидну и тачну послугу.** П. п. молимо, да нас у нашем новом подузећу што обилније потпомогне.

С поштовањем
МАРКО НИКОЛИЋ и др.
1—3 **у кући „Српске Матице.“**

В. МЕСЕР И БРЕСЛАУЕР У НОВОМ САДУ.
ПРОМЕНА СТАНА.

Част нам је најучтивије јавити поштованој публици, да смо нашу трговину

помодне робе за господаре и госпође

преместили на главну пијацу у бивши Параскијевићев локал; уједно узимамо себи слободу, да — с обзиром на јефтине цене и солидну послугу нашег богатог стовариштa — обратимо позорност особито на следеће:

Богато стовариште шешира за господаре, попове, дечаке и малу децу, од чохе, свиле и сламе; ципела за господу, госпође и девојчице; рубља за господу и дечаке, огрлица, манжетна, поша, путничких сандука и торба, регенмантлова, кишобрана и палица.

Препоручујемо даље богато складиште одела за госпође, госпођице и девојчице, платнених сукања, женских кошуља, корзета, огртача при чешљању, белих сукања, кецеља и мидера и остале предмете што спадају у трговину беле робе, све по најновијој и најукуснијој изради а по најумеренију цену.

Давајући уверење, да вазда најмодерније ствари на стовариштy имамо, упозорујемо на нашу солидну и реалну послугу и молимо, да би нас у случају потребе усрећили својим уваженим наручбинама.

С највећим поштовањем
В. Месер и Бреслауер,
1— у Н. Саду, код „Фортуне“ у бившем Параскијевићевом дућану.

ОБЈАВА.

БЕЧКО СТОВАРИШТЕ МУШКИХ, ЖЕНСКИХ И ДЕЧИЈИХ ОДЕЛА
МОРИЦА БАУЕРА У НОВОМЕ САДУ
главна улица бр. 857. до златне звезде,

јавља п. публици, да се ту, за пролетње и летње доба, богати избор **најбољих и најновијих,** мушких, женских и дечијих одела 20 процената јефтиније него ма где може наћи, о чему се сваки у сопственом интересу, са посјетом ове трговине, уверити може.

МОРИЦ БАУЕР.

Зимска роба 20 процената испод производне цене. 46—

СТОВАРИШТЕ
КОНФЕКЦИЈЕ ЗА ГОСПОЂЕ
ОД
Х. ЛАЈТНЕРА ИЗ БЕЧА

приспело је овамо и бавиће се у **гостиони Schneider само до I. (13.) априла,** препоручујући велики избор најновији огртача, мантила и капута за пролетњу и летњу сезону по најјефтинију цену. 5—5

Одговорни уредник др. Светозар Милетић. **Српска штампарија дра Светозара Милетића.**